

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Tomáše Langáška a JUDr. Ladislava Derky v právní věci žalobce: **ZF TRANS, s.r.o.**, IČO 277 24 859, se sídlem Renneská třída 422/50, 639 00 Brno, zastoupen JUDr. Bc. Martinem Kulhánkem, Ph.D., advokátem se sídlem Pražákova 1008/69, 639 00 Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalované ze dne 23. 9. 2016, č. j. X, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 2018, č. j. 33 Ad 30/2016 – 33,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 2018, č. j. 33 Ad 30/2016 – 33, **se ruší.**

II. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 23. 9. 2016, č. j. X, **se ruší** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.

III. Žalovaná **je povinna** uhradit žalobci k rukám advokáta JUDr. Bc. Martina Kulhánka, Ph.D., na náhradě nákladů řízení celkem **6 292 Kč** do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.
Vymezení věci

[1] Panu O. F. byl rozhodnutím Městské správy sociálního zabezpečení Brno ze dne 19. 10. 2010 přiznán starobní důchod před dosažením důchodového věku (tzv. předčasný důchod). Dne 15. 3. 2011 nastoupil pan O. F. k zaměstnání u žalobce.

Rozhodnutím žalované ze dne 25. 10. 2013 byla panu O. F. dle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon o provádění sociálního zabezpečení“), uložena povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu ve výši 133 993 Kč vzniklý v období od 15. 3. 2011 do 6. 8. 2012 (tedy v období od nástupu pana O. F. do zaměstnání do okamžiku, kdy dosáhl důchodového věku). Předčasný starobní důchod mu za toto období nenáležel, neboť byl před dosažením důchodového věku výdělečně činný. Dne 24. 2. 2014 pan O. F. zemřel.

[2] Rozhodnutím žalované ze dne 3. 11. 2014 byla povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu pana O. F. ve výši 133 993 Kč uložena dle § 118b zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení žalobci, který byl zaměstnavatelem pana O. F. Žalovaná konstatovala, že žalobce porušil svou povinnost dle § 41 ve spojení s § 35a odst. 3 zákona o provádění sociálního zabezpečení, neboť do osmi dnů neohlásil, že k němu do zaměstnání vstoupil poživatel předčasného starobního důchodu. Námitky proti tomuto rozhodnutí zamítla žalovaná rozhodnutím ze dne 25. 2. 2015, č. j. 500 207 193/315-ISI. Toto rozhodnutí následně Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“), rozsudkem ze dne 19. 7. 2016, č. j. 33 Ad 12/2015 – 36, zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Krajský soud konstatoval, že ustanovení § 118b zákona o provádění sociálního zabezpečení předpokládá zaviněné porušení povinnosti zaměstnavatele a otázkou zavinění žalobce se žalovaná nezabývala. Je tedy třeba zjistit, zda žalobce alespoň měl a mohl vědět o tom, že pan O. F. byl poživatelem předčasného starobního důchodu.

[3] O námitkách žalobce poté žalovaná rozhodla znovu rozhodnutím ze dne 23. 9. 2016, č. j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“). K otázce zavinění žalobce žalovaná uvedla, že pan O. F. byl otcem jediného jednatele žalobce, pana Z.F. Po smrti pana O. F. byl také jednatel žalobce účastníkem dědického řízení po zemřelém O. F. a měl tak přístup k informacím, které by žalobci jako právnické osobě nemohly být známy. Žalovaná tedy dospěla k závěru, že jednatel žalobce musel vědět o tom, že jeho otec byl poživatelem předčasného starobního důchodu. Toto posouzení již shledal krajský soud dostatečným a žalobu proti napadenému rozhodnutí zamítl rozsudkem ze dne 30. 1. 2018, č. j. 33 Ad 30/2016 – 33 (dále jen „napadený rozsudek“).

II.
Kasační stížnost, vyjádření žalované

[4] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl rozsudek krajského soudu kasační stížností. Namítá, že byla nesprávně posouzena odpovědnost stěžovatele za přeplatek na starobním důchodu a krajský soud nepřihlédl ke spoluzavinění žalované na vzniku přeplatku.

[5] Pan O. F. stěžovateli před nástupem do zaměstnání přes jeho výslovný dotaz nesdělil, že je poživatelem starobního důchodu. Tuto skutečnost nemohl stěžovatel nijak ověřit. Ani při vynaložení nejvyšší míry opatrnosti nebylo v silách stěžovatele zjistit, že údaje sdělené zaměstnancem jsou nepravdivé. Pokud se jedná o poukazované rodinné vazby, v řízení nebylo jakkoliv prokázáno, že by jednatel stěžovatele mohl mít informace o tom, že jeho otec pobírá starobní důchod. Naopak, jednatel stěžovatele opakovaně zdůrazňuje, že před vznikem pracovního poměru s otcem několik měsíců nekomunikoval.

Výklad žalované a krajského soudu by vedl k tomu, že každý zaměstnavatel, který by zvažoval zaměstnání svého rodinného příslušníka či známého, by byl nucen detailně zkoumat osobní a majetkové poměry takových osob, aby se vyhnul odpovědnosti za nesplnění povinností dle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

[6] Žalovaná oproti tomu od 19. 5. 2010 věděla, že pan O. F. pobírá předčasný starobní důchod, a od 17. 3. 2011 věděla, že pan O. F. je zaměstnán u stěžovatele. Stěžovatel totiž tohoto dne nahlásil pana O. F. jako svého zaměstnance a v letech 2011 a 2012 za něj řádně hradil zálohy na pojistné na důchodové pojištění zaměstnance. Přesto však žalovaná, ačkoliv byla jediným subjektem informovaným o tom, že pan O. F. neoprávněně pobírá starobní důchod, neučinila nic, čím by vzniku přeplatku na starobním důchodu zabránila.

[7] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že námitka stěžovatele ohledně absence zavinění není podložena žádnou věcnou argumentací. Z evidentního příbuzenského vztahu mezi panem O. F. a jednatelem stěžovatele je možné s nezanedbatelnou mírou pravděpodobnosti usuzovat na vědomost jednatele stěžovatele o pobírání důchodové dávky jeho otcem. Argumentace stěžovatele, že pan O. F. tuto skutečnost zatajil, působí nepřesvědčivě. Pobírání starobního důchodu (i s ohledem na věk pana O. F.) mohl stěžovatel přinejmenším předpokládat. Spoléhání se na vyjádření zaměstnance nemůže vyloučit zaviněné porušení právní povinnosti stěžovatele. Jeho zaviněné protiprávní jednání se samozřejmě kryje se zaviněným protiprávním jednáním pana Z. F.

III.
Posouzení kasační stížnosti

[8] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s."), přípustná. Poté Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[9] Po přezkoumání kasační stížnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost **je** důvodná.

[10] Podle § 118b zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení *jestliže zaměstnavatel nepodal hlášení nebo nepředložil záznam buď vůbec nebo stanoveným způsobem nebo včas anebo podané hlášení, předložený záznam nebo údaje potvrzené zaměstnavatelem byly nesprávné, a v důsledku toho byl důchod poskytnut neprávem nebo ve vyšší výměře, než náležel, je povinen nahradit neprávem vyplacené částky*. Krajský soud již v rozsudku, kterým zrušil původní rozhodnutí žalované o námitkách, dospěl k závěru, že citované ustanovení upravuje odpovědnost za protiprávní jednání zaměstnavatele a má reparační funkci. Protiprávní jednání stěžovatele coby zaměstnavatele je dovozováno z porušení povinnosti dle ustanovení § 41 odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, podle

něhož má zaměstnavatel povinnost ohlásit, vstoupí-li k němu do zaměstnání poživatel předčasného starobního důchodu, který nesplňuje podmínky pro výplatu tohoto důchodu z důvodu výkonu výdělečné činnosti. Podle ustanovení § 35a odst. 3 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení platí, že *změny ve skutečnostech rozhodných pro nárok na dávku a jeho trvání a pro výši a výplatu dávky jsou zaměstnavatelé povinni písemně hlásit, není-li určeno jinak, do osmi dnů.*

[11] Krajský soud taktéž správně konstatoval, že ustanovení § 118b zákona o provádění sociálního zabezpečení výslovně nehovoří o zavinění zaměstnavatele, nicméně z judikatury i systematického výkladu předmětného ustanovení je třeba dovodit, že vznik odpovědnostního vztahu zaměstnavatele je podmíněn zaviněním, obdobně jako vznik odpovědnostního vztahu příjemce dávky dle § 118a téhož zákona (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 2. 2006, č. j. 6 Ads 6/2005 – 61). Zavinění je třeba minimálně ve formě nevědomé nedbalosti, pokud zaměstnavatel o porušení své právní povinnosti nevěděl, je třeba postavit na jisto, že o něm vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Kritériem pro posouzení toho, zda jde o nedbalost nebo o jednání nezaviněné, je dle trestněprávní doktríny zachování či nezachování potřebné míry opatrnosti. Určení potřebné míry opatrnosti v jednání konkrétní osoby se odvíjí od její povinnosti, možnosti a schopnosti předvídat způsobení daného následku.

[12] V posuzovaném případě není sporu o tom, že pan O. F. byl poživatelem předčasného starobního důchodu a ode dne 15. 3. 2011 byl zaměstnán u stěžovatele. Stěžovatel tudíž porušil svou povinnost dle § 41 odst. 1 zákona o provádění sociálního zabezpečení tím, že tuto skutečnost ve stanovené lhůtě neohlásil orgánům sociálního zabezpečení. I této otázce se krajský soud zevrubně věnoval již v rozsudku, jímž zrušil předchozí rozhodnutí žalované, a na jeho závěry lze na tomto místě odkázat. Sporná zůstává otázka zavinění stěžovatele, neboť stěžovatel tvrdí, že se porušení uvedené povinnosti nemohl vyhnout ani s vynaložením potřebné míry opatrnosti, neboť ani jednatel stěžovatele neměl jak zjistit, že jeho otec O. F. je poživatelem předčasného starobního důchodu.

[13] Zavinění stěžovatele dovozuje žalovaná ze skutečnosti, že pan O. F. byl otcem jediného jednatele stěžovatele, který tudíž musel vědět, že jeho otec je poživatelem předčasného starobního důchodu. Podpůrně žalovaná poukazuje na jednání jednatele stěžovatele v souvislosti s dědickým řízením po smrti pana O. F. Krajský soud dospěl k závěru, že rodinný poměr s vysokou pravděpodobností naznačuje obeznámenost jednatele stěžovatele se sociálními a příjmovými poměry jeho otce. Stěžovatel tudíž měl vědět, že pan O. F. pobíral předčasný důchod.

[14] Dle Nejvyššího správního soudu tyto závěry neobstojí. V případě blízkého rodinného vztahu je samozřejmě možné očekávat s vyšší mírou pravděpodobnosti vzájemné povědomí dotčených osob o svých majetkových poměrech, než je tomu u osob, které nejsou takto spřízněny. Tato skutečnost však nemůže zbavit správní orgán povinnosti zjistit, jaký je skutečný stav v konkrétním případě. Rodinné vztahy mohou nabývat různých podob a stejně tak se může v různých případech lišit intenzita vzájemné důvěry dotčených osob a okruh informací, které spolu tyto osoby sdílejí. V každém případě nelze přijmout kategorický závěr, že syn s ohledem na příbuzenský vztah vždy

musí nebo má vědět o výdělkových poměrech svého otce či o tom, že jeho otec pobírá starobní důchod. Bez přistoupení dalších významných skutkových okolností takový závěr učinit nelze. Tím spíše v situaci, kdy by měl takto syn jako jednatel obchodní korporace *de facto* odpovídat za protiprávní jednání svého otce, který byl v prvé řadě povinen oznámit žalované zahájení výdělečné činnosti.

[15] Účelem ustanovení § 118b zákona o provádění sociálního zabezpečení je zajistit úhradu neoprávněně vyplacené částky důchodu, pokud její vyplacení zaměstnavatel zavinil či spoluzavinil. Nejvyšší správní soud souhlasí s argumentací stěžovatele, že otázka zavinění zaměstnavatele by měla být posuzovaná ve vztahu k zaměstnancům, kteří jsou se zaměstnavatelem rodinně spřízněni stejným způsobem jako u osob, které k zaměstnavateli nemají žádný bližší vztah. Účelem zákona jistě není odrazovat zaměstnavatele od zaměstnávání příbuzných osob. Právě k takovému důsledku by však vedla interpretace zákona ze strany žalované i krajského soudu. Pokud by již samotným příbuzenským poměrem byla založena subjektivní stránka odpovědnosti zaměstnavatele za částku důchodu neoprávněně vyplacenou zaměstnanci (nadto bez možnosti vyvinění), byl by zaměstnavatel zákonem ekonomicky motivován (bez jakéhokoliv rozumného důvodu) vyhnout se zaměstnávání příbuzných osob.

[16] Stěžovatel v řízení soustavně upozorňoval na skutečnost, že nevěděl, že otec jednatele pobírá starobní důchod, ani neměl jak tuto skutečnost zjistit. I žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti ve shodě s krajským soudem uvádí, že stěžovatel jako zaměstnavatel nemá povinnost zjišťovat či prověřovat si údaje sdělené zaměstnancem u žalované.

[17] Jednatel stěžovatele je synem pana O. F., což je skutečnost, která může vést žalovanou k tomu, aby se zabývala otázkou, zda je stěžovatel (spolu)odpovědný za přeplatek na neoprávněně vyplaceném důchodu. V napadeném rozhodnutí však nejsou uvedena žádná konkrétní skutková zjištění, která by nasvědčovala tomu, že jednatel stěžovatele věděl či mohl vědět o tom, že jeho otec pobírá předčasný starobní důchod. Jednatel stěžovatele naopak konzistentně tvrdí, že se s otcem před jeho nástupem do zaměstnání příliš nestýkal, a že mu otec tuto skutečnost přes výslovný dotaz zatajil. Žalovaná zjistila pouze to, že jednatel stěžovatele nesdílel se svým otcem společnou domácnost. Nerozporuje naopak skutečnost, že stěžovatel nástup pana O. F. orgánům sociálního zabezpečení řádně a včas oznámil a po celou dobu zaměstnání odváděl za pana O. F. pojistné na důchodové pojištění. Nebylo ani zjištěno, že by z předmětného jednání profitoval kdokoliv jiný, než pouze pan O. F., který současně pobíral mzdu i neoprávněně vyplacenou dávku. Ostatně i sama žalovaná v souladu s těmito zjištěními nejprve uložila pravomocně povinnost uhradit vzniklý přeplatek pouze panu O. F.

[18] Zcela nepřípadně žalovaná odkazuje na skutečnost, že vědomost jednatele stěžovatele je dána i proto, že s žalovanou jednal v dědickém řízení ve věcech týkajících se zemřelého pana O. F. Skutečnost, že jednatel stěžovatele byl jako jediný v úvahu přicházející dědic pana O. F. informován pověřenou soudní komisařkou o průběhu dědického řízení, nijak nesouvisí s otázkou, zda jednatel stěžovatele věděl o tom, že jeho otec v minulosti pobíral starobní důchod.

[19] Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že ze státního rozpočtu byla neoprávněně vyplacena dávka důchodového pojištění, osoba primárně odpovědná za neoprávněné vyplacení této dávky zemřela a dědické řízení bylo zastaveno, neboť nebyl zjištěn dostatečný majetek zůstavitele. Pro to, aby mohla nastoupit odpovědnost zaměstnavatele za neprávem vyplacenou dávku dle § 118b zákona o provádění sociálního zabezpečení je ovšem třeba na základě konkrétních skutkových zjištění prokázat zavinění zaměstnavatele. Pouhý poukaz na pokrevní příbuzenství zaměstnance a jednatele zaměstnavatele je nedostačující.

IV.
Závěr a náklady řízení

[20] Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou, proto napadený rozsudek zrušil. Vzhledem k tomu, že vytýkané vady nejsou odstranitelné v řízení před krajským soudem, zrušil Nejvyšší správní soud současně i rozhodnutí žalované, která je vázána v dalším řízení právním názorem vysloveným výše.

[21] Protože Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu a současně zrušil i rozhodnutí správního orgánu dle § 110 odst. 2 s. ř. s., je povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu (§ 110 odst. 3, věta druhá, s. ř. s.). Náklady řízení o žalobě a náklady řízení o kasační stížnosti tvoří v tomto případě jeden celek a Nejvyšší správní soud rozhodl o jejich náhradě jediným výrokem vycházejícím z § 60 s. ř. s. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2008, č. j. 1 As 61/2008 – 98).

[22] Stěžovatel měl ve věci plný úspěch, proto mu Nejvyšší správní soud dle § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., přiznal náhradu nákladů řízení proti žalované.

[23] Stěžovatel byl v řízení před krajským soudem a v řízení před Nejvyšším správním soudem zastoupen advokátem JUDr. Bc. Martinem Kulhánkem, Ph.D. Odměna advokáta a náhrada hotových výdajů byla stanovena podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), (dále jen „advokátní tarif“). Podle ustanovení § 9 odst. 2 ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu je tarifní hodnotou v řízení o žalobě ve věci důchodu částka 5 000 Kč, sazba za jeden úkon právní služby činí tedy dle § 7 bodu 3 advokátního tarifu 1 000 Kč. Za řízení o žalobě přiznal Nejvyšší správní soud odměnu za tři úkony právní služby spočívající v převzetí a přípravě zastoupení, podání žaloby a účasti na jednání před soudem [§ 11 písm. a), d) a g) advokátního tarifu] v celkové výši 3 000 Kč a paušální náhradu hotových výdajů ve výši 900 Kč. V řízení o kasační stížnosti advokát učinil jeden úkon právní služby spočívající v podání kasační stížnosti [§ 11 písm. d) advokátního tarifu], za nějž náleží odměna ve výši 1 000 Kč a paušální náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč. Celkem tak náklady řízení činí 5 200 Kč. Jelikož zástupce stěžovatele je registrovaným plátcem daně z přidané hodnoty, je třeba odměnu zvýšit o částku 1 092 Kč, která odpovídá 21% sazbě této daně. Náhradu nákladů řízení v celkové výši **6 292 Kč** je žalovaná povinna zaplatit stěžovateli k rukám jeho právního zástupce JUDr. Bc. Martina Kulhánka, Ph.D. ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. listopadu 2018

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu